

naozaj hrubou urážkou, ak toto naše hnutie nazývajú tí, čo by nám mali rozumieť, kontrarevolučným nástupom. Tu je len málo ľudí, ktorí chcú čosi inšie než socializmus. Len nikomu nie je jedno, aký bol, aký je a aký má byť a bude. Táto ohromná, osudová zmena, táto revolúcia vzbúrenej morálky a potláčaného práva sa odohráva bez facky, už vôbec nehovoriac o slzotvornom plyne či o tankoch v uliciach. V USA poslali za verejné hlásenie svojho presvedčenia na päť rokov do žalára skvelého človeka a vzácného lekára skoro v tom istom čase, keď mi československý minister vnútra vrátil štátne občianstvo. Sme dnes jednou z veľmi mála krajín na svete, kde sa pre názory nezavára, a to napriek tomu, že sa tu odohráva rozhodujúci boj o bytie a nebytie suverenity, štátnosti, existencie. Tí, čo nám nerozumejú, lepšie povedané: rozumieť nechcú, kričia, že je to naša slabosť. Nechápu, že tolerancia nie je príznakom slabosti. Slabí, napadnutelní, zraniteľní, ohrození sme boli vtedy, keď sme sa báli konfrontácie názorov, keď sme zatvárali, upodozrievali, keď ministrom vnútra bol „generál strach“ a ministerským predsedom — „maršal nedôvera“.

Kritici našej veci obrátili hodnoty hore nohami. Vyhovoval im Novotný, ktorý socializmus trvale a so zvláštne vyvinutým talentom diskreditoval a ničil, upodozrievajú Dubčeka (myslím tým na celé vedenie), ktorý získal pre socializmus dôveru združujúcej väčšiny národa a ktorý stojí pred priam sisyfovskou úlohou napraviť, čo „dobrý Novotný“ pokazil. Upodozrievajú nás z „Maďarska“ a nevidia, že tu už niet Rákossiho, že odišiel prv, kým sa situácia vyvinula až tak ďaleko. A ani nemusel ujsť na Krym, žije tu podľa zákona a jeho postavenie je postavením občana v podmienkach prísnej legality, pokiaľ túto legalitu môže zaručiť ním samotným depurované a pošliapané právo.

To všetko tu už bolo. To všetko sme už raz počuli, a nielen počuli, ale aj veľmi nahlas kričali. O skaze socializmu v Juhoslávii. Socializmus v Juhoslávii prežil svoju skazu o dvadsať rokov a zdá sa, že ju prežije aj v ďalších desaťročiach. Novotného socializmus by vlastnú skazu, ktorá bola veľmi blízka, nebol prežil. Možno už v nijakej podobe. Ale možno je ten krik o niečom celkom inom? Možno o tom, že je (podľa určitých predstáv) neprípustné nahrádzať a vymeniť autoritu kresiel autoritou človeka?

Neviem. Ešte sa nič definitívneho nestalo. Ani u nás, ani s nami. Zatiaľ len — bez nás...

Kultúrny život č. 30, 26. júla 1968

Poselství občanů předsednictvu Ústředního výboru Komunistické strany Československa

Soudruzi,

píšeme vám v předvečer vašeho setkání s politbyrem ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, na kterém budete jednat o osudu nás všech. Jako už mnohokrát v historii lidstva, bude o životní cestě miliónů rozhodovat několik mužů. Je to těžké a chceme vám to ulehčit svou podporou.

Dějiny naší země v posledních staletích jsou dějinami nesvobody. S dvěma krátkými přestávkami jsme byli odsouzeni utvářet svou národní existenci ilegálně, několikrát jsme stáli na pokraji záhuby. Proto naše národy tak horoucně pozdravily demokracii, kterou nám přineslo osvobození v roce 1918. Byla to neúplná demokracie, protože nepřinesla svým občanům politickou ani sociální jistotu. A přece to byla v první řadě dělnická třída, která ve dnech Mnichova nekonkrétněji manifestovala své odhodlání ubránit svůj stát před zkázou. Tím dychtivěji pozdravily naše národy socialismus, který nám přineslo osvobození v roce 1945. Byl to neúplný socialismus, protože nedal svým občanům občanskou ani tvůrčí svobodu. My jsme ji však úporně hledali a začali nalézat po lednu tohoto roku.

Nadešel okamžik, kdy se naše vlast po staletích stala opět kolébkou nadějí, nikoli pouze našich. Nadešel okamžik, kdy můžeme podat světu důkaz, že socialismus je jediná skutečná alternativa pro celou civilizaci.

Očekávali jsme, že tuto skutečnost přivítá se sympatií především celé socialistické společenství. Místo toho jsme obžalováni ze zrady. Dostáváme ultimata od soudruhů, kteří každým vystoupením víc a více prokazují neznalost našeho vývoje a naší situace. Jsme obviňováni ze zločinů, které jsme nespáchali. Jsou nám podkládány úmysly, které jsme neměli a nemáme.

Visí nad námi hrozba nespravedlivého trestu, který, ať by měl jakoukoli podobu, zasáhne jako bumerang i naše soudce, zničí naše úsilí a především tragicky poskvěrní myšlenku socialismu všude na světě a na dlouhou řadu let.

Soudruzi,

je vašim historickým úkolem zabránit takovému nebezpečí! Je vašim posláním přesvědčit vedoucí představitele KSSS, že obrodný proces v naší zemi musí být doveden do konce tak, jak to odpovídá záj-

mům naší společně vlasti i zájmům pokrokových sil na všech kontinentech.

Vše, oč usilujeme, dá se shrnout do čtyř slov:

**SOCIALISMUS! SPOJENECTVÍ! SUVERENITA!
SVOBODA!**

V socialismu a spojenectví je naše garancie bratrským zemím a stranám, že nepřipustíme vývoj, který by ohrožoval skutečné zájmy národů, v jejichž svazku přes dvacet let čestně bojujeme za společnou věc. V suverenitě a svobodě je naopak garancie naší zemi, že se nebudou opakovat těžké chyby, které ještě před nedávnem hrozily vyústit v krizi.

Vysvětlíte svým partnerům, že extrémní hlasy, které tu a tam znívají v našich domácích diskusích, jsou právě produktem policejní byrokratického systému, jenž tak dlouho dusil tvůrčí myšlení, až zahnal řadu lidí do vnitřní opozice. Přesvědčte je bezpočtem příkladů, že autorita strany a pozice socialismu u nás jsou právě dnes nesrovnatelně silnější než kdykoli v minulosti.

Řekněte jim, že potřebujeme demokracii, klid a čas, abychom byli lepšími socialisty a důstojnějšími spojenci než kdykoli dřív!

Prostě promluvte jménem lidu, který v těchto dnech přestal být pojmem a stal se znovu silou, jež vytváří dějiny.

Soudruzi Barbírku, Bifaku, Černíku, Dubčeku, Koldere, Kriegle, Pillere, Rigo, Smrkovský, Špačku a Švestko, soudruzi Kapku, Lenárte a Šimone,

je možné, že ne všichni zastávají ve všem stejný názor. Někteří z vás, přestože spolubybojovali leden, jsou ostře kritizováni za své předlednové chyby. Takový je úděl politiků, a sedm měsíců od ledna prokázalo, že tuto kritiku nehodlá nikdo přeměnit v krevní mstu. Bylo by tragické, kdyby osobní pocity kohokolí z vás převládaly nad zodpovědností, kterou v této chvíli nesete za 14 361 000 lidí, mezi něž bytostně patříte i vy sami.

Jednete, vysvětlujte, ale jednotně a bez ústupků obhajte cestu, na kterou jsme vyšli a se které živi nesejdeme.

Budeme v příštích dnech s napětím hodinu od hodiny v duchu sledovat vaše jednání. Čekáme netrpělivě na vaše zprávy. Myslíme na vás. Myslete na nás! Píšete za nás osudovou stránku dějin Československa. Napište ji s rozvahou, ale především s odvahou.

Ztratit tuto jedinečnou šanci by bylo naše neštěstí a vaše hanba. Věříme vám!

Vyzýváme současně všechny spoluobčany, kteří s námi souhlasí, aby podpořili toto poselství!

V Praze dne 26. července 1968

LL zvláštní číslo, 26. července 1968

J.R. Pick

O psaní do novin

Normální mentalita normálního autora, který píše do novin, je, že je rád, když mu něco otisknou.

Dokonce to někdy po sobě i čte.

A nepůsobí to na něho nijak depresivně, poněvadž noviny mají přece jen relativně rychlou uzávěrku, člověk se za ten den, dva, týden, dva [u časopisu] zase natolik nezmění, a i když by třeba použil tu či onde jiné slovo nebo formulaci, nebo někde změnil interpunkci, v podstatě si za svou práci stojí.

Letos v létě mám jiný pocit.

Ustavičně trnu, aby něco nevyšlo, co už bych nemohl podepsat.

Napsal jsem třeba před dvěma týdny pro jeden časopis fejeton, který se posmíval tomu, jak pořád mluvíme o jednotě, a přitom si každý myslí svoje.

A jak už to mám ve zvyku, tak mimochodem jsem tam napadal některé naše představitele.

Nechtěl bych za žádnou cenu, aby teď vyšel.

Ne, že bych už proti nikomu z nich nic neměl, ale nechci prostě teď nikoho z nich napadat.

Stala se totiž ta neuvěřitelná věc, že my najednou jednotni jsme.

A do toho by nebylo dobré rýpat.

Pro mne ovšem vyvstává otázka, o čem mám tedy, coby rýpal, psát, když nechci rýpat.

Jak se zdá, jediná rozumná možnost je zafušovat si trochu do zahradniční problematiky.

Mám v tom jisté zkušenosti.

Složil jsem svého času několik špatných epigramů na maršála Tita, hodně velmi průměrných na americké imperialisty a dlouho jsem ve verších nadával starému panu Adenauerovi.

A tak trochu vím, jak se to dělá.

Vím, že třeba ten bulharský novinář, který napsal, že nad Prahou se vznáší stín Reinhardta Heydricha, není tak negramotný, jak to na první pohled vypadá. Dobře ví, že je jistý rozdíl mezi Reinhardtem Heydrichem a dejme tomu Willy Brandtem nebo Kiesingerem, ale když ono to zní tak efektně, „stín Reinhardta Heydricha se vznáší nad Prahou“.

Jsem přesvědčen, že ani akademik Konstantinov není tak na sto procent přesvědčen, že s Čestmírem Cisařem je to tak zlé.

Ale když tady zase jde o pregnantní formulaci.

Nebo si snad někdo myslí, že polští novináři nevědí, že západoněmečtí turisté k nám jezdili už za Novotného?

Vědí. Samozřejmě.

Ale uznejte, když se to bere dialekticky, v souvislosti s tím Heydrichovým stínem a s tím Čestmírem Cisařem, tak to vypadá jinak, soudruzi.

Trochu se za to stydím, že to tak dobře znám.